

Alicja Mikołajczyk*

Rynek transferowy w piłce nożnej. Doświadczenia europejskie

Europejski rynek transferowy w piłce nożnej opiera się na założeniu, że klubowi sportowemu przysługuje rekompensata za czas i środki zaangażowane w wyszkolenie zawodnika i rozwój jego talentu sportowego, uiszczana w sytuacji, gdy zamierza on zmienić dotychczasowego pracodawcę. W rozliczeniach funkcjonuje opłata transferowa jako swego rodzaju odszkodowanie za nakłady, wpłacana przez nowy klub na rzecz dawnego. Jest kwotą umowną pomiędzy klubami piłkarskimi, a sam transfer wymaga zgody wszystkich zainteresowanych stron. Do 1995 roku opłata ta dotyczyła wszystkich zawodowych piłkarzy, niezależnie, czy zawodnik miał obowiązujący kontrakt z danym klubem, czy też kontrakt ów uległ już wygaśnięciu. Z jednej strony powodowało to stabilną i komfortową sytuację klubów sportowych, z drugiej zaś utrudniało mobilność piłkarzy. W szczególnie kuriozalnej sytuacji znajdowali się zawodnicy bez kontraktów, którzy, pomimo że niezwiązani umową z żadnym klubem piłkarskim, nie mogli przejść do innego bez zgody poprzedniego klubu i uiszczenia stosownej opłaty transferowej przez nowego pracodawcę.

Przełomowe dla funkcjonowania europejskiego rynku transferowego było orzeczenie Trybunału Sprawiedliwości w tak zwanej sprawie Bosmana. Sprawa ta – bezprecedensowa w historii futbolu – dotyczyła transferu zawodników, zasad w zakresie opłat transferowych oraz kwestii zatrudniania piłkarzy-obywateli innych państw w obszarze Unii Europejskiej. Przed wydaniem wspomnianego orzeczenia obowiązywała zasada uiszczania opłat transferowych klubowi, do którego przechodził zawodnik, nawet w sytuacji, gdy wygasł kontrakt sportowca z poprzednim klubem. Jean-Marc Bosman, ówczesny zawodnik belgijskiego klubu Royal Club Liégeois SA, po zakończeniu kontraktu zdecydował się na zmianę klubu na francuski US Dunkerque. Do transferu nie doszło, ponieważ kluby nie zdołały się porozumieć w kwestii opłaty za przejście zawodnika, wobec czego belgijski Związek Piłki Nożnej nie wyraził zgody na transfer. Zdanem Bosmana naruszyło to zasadę wolnego przepływu osób na obszarze Unii

* Dr Alicja Mikołajczyk, Gdańska Wyższa Szkoła Humanistyczna.

Europejskiej. Zawodnik skierował do sądu sprawę o odszkodowanie za utracony zarobek, wnioskując o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym przez Trybunał Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich. W dniu 15 grudnia 1995 roku¹ Trybunał Sprawiedliwości na podstawie artykułu 48 Traktatu Rzymskiego uznał roszczenie Bosmana za zasadne i stwierdził za niewłaściwe pobieranie opłat transferowych w przypadku przejścia zawodnika będącego obywatelem kraju członkowskiego UE do klubu z innego kraju członkowskiego po wygaśnięciu kontraktu w macierzystym klubie piłkarza. Ponadto orzekł, że kluby piłkarskie nie mogą ograniczać liczby obcokrajowców w swoim składzie, o ile są to obywatele krajów członkowskich UE.

Konsekwencje orzeczenia Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości dla rozwoju sportu szybko stały się widoczne. Kluby angielskie niebawem odnotowały znaczny wzrost liczby piłkarzy mających obywatelstwo kraju członkowskiego UE innego niż Wielka Brytania. Wzrosły też kwoty wydawane na transfer zagranicznych zawodników do klubów angielskich. Cała ta sytuacja spowodowała, że kluby zaczęły podpisywać z piłkarzami kontrakty długoterminowe, by ograniczyć ryzyko częstej zmiany klubu przez sportowców². Sprawa Bosmana zliberalizowała rynek transferowy i, co ważniejsze, pokazała, że sport, pomimo swojej szczególnej roli, jaką odgrywa w społeczeństwie, jeśli zaangażowany jest w działalność gospodarczą, tak jak każdy pozostały sektor gospodarki stanowi przedmiot prawa Unii Europejskiej.

Zgodnością przeprowadzanych transferów w piłce nożnej z obowiązującym na obszarze Unii Europejskiej prawem zainteresowała się Komisja Europejska, uznając regulacje FIFA w tym zakresie za sprzeczne z prawem Unii. W 2000 roku Unia Europejska wystąpiła przeciw FIFA, wzywając organizację do dostosowania zasad transferów do obowiązujących regulacji prawnych UE. W marcu 2001 roku doszło do porozumienia pomiędzy komisarzami unijnymi a przewodniczącymi FIFA i UEFA, 5 kwietnia 2001 roku zaś, podczas światowego kongresu FIFA w Buenos Aires, Komitet Wykonawczy FIFA przyjął nowe przepisy regulujące międzynarodowe transfery piłkarskie (*Principles for the amendment of FIFA rules regarding international transfers*)³. W preambule przepisów zawarto zapisy wynikające z orzeczenia Trybunału Sprawiedliwości w sprawie Bosmana, umożliwiające zmianę klubu przez piłkarza po wygaśnięciu kontraktu. Objęto ochroną nieletnich sportowców w zakresie dotyczącym możliwości przemieszczania się rodziny sportowca na terenie danego kraju, dostępu do

¹ Sprawa C-415/93 Trybunału Sprawiedliwości z dnia 15 grudnia 1995 roku w sprawie Union royale belge des sociétés de football association ASBL przeciwko Jean-Marc Bosman, Royal Club Liégeois SA przeciwko Jean-Marc Bosman i innym oraz Union des associations européennes de football (UEFA) przeciwko Jean-Marc Bosman, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61993J0415:EN:HTML> (dostęp: 28.02.2011 r.).

² G. Jarvie, *Sport, culture and society: an introduction*, Routledge, Abingdon 2006, s. 153.

³ S. Gardiner, J. O'Leary, R. Welch, S. Boyes, U. Naidoo, *Sports law*, Cavendish Publishing Limited, London 2006, s. 513–516.

edukacji oraz zasad wypłaty rekompensaty za szkolenie zawodnika. Określono czas trwania kontraktów pomiędzy sportowcem a klubem, który może wynosić od 1 roku do 5 lat. Ustalono okres ochronny kontraktów, wynoszący 3 lata dla zawodników poniżej 28. roku życia i 2 lata dla zawodników powyżej tego wieku. Za jednostronne zerwanie kontraktu w okresie ochronnym z przyczyn nieuzasadnionych stosuje się sankcje sportowe i obowiązek wypłaty odszkodowania. Po upływie okresu ochronnego sankcje nie są stosowane, ale jednostronne zerwanie kontraktu musi nastąpić poza sezonem rozgrywek. Na wysokość odszkodowania wpływają wynagrodzenie i inne dodatki ujęte w obecnym lub przyszłym kontrakcie, pozostały czas trwania kontraktu, opłaty wniesione przez obecny klub za pozyskanie piłkarza. Sankcjami sportowymi wobec piłkarza może być zakaz występu w meczach innych niż te rozgrywane przez dawny klub w okresie 4 miesięcy od rozpoczęcia rozgrywek ligi nowego klubu. Wspomniany okres może wzrosnąć do 6 miesięcy, jeśli zawodnik nie wywiąże się z obowiązku wypowiedzenia kontraktu po ostatnim meczu sezonu. Sankcje wobec klubu piłkarskiego to zakaz rejestracji nowych zawodników do czasu zakończenia drugiego okna transferowego, nie dłużej jednak niż 12 miesięcy od dnia zerwania kontraktu, a także kary pieniężne, odjęcie punktów, wykluczenie z rozgrywek. Przepisy FIFA określają wysokość rekompensaty za szkolenie zawodnika w związku z jego transferem do innego klubu. Po ukończeniu 23. roku życia przez piłkarza lub po jego drugim transferze 5 procent opłat transferowych poniesionych przez dawny klub zostanie przekazane klubom, które go szkoliły, w proporcji do lat spędzonych w danym klubie przez sportowca. Ustalono zasady mające na celu zapewnienie regularności i prawidłowego funkcjonowania rozgrywek, czyli określono dwa okna transferowe w danym sezonie rozgrywek, przy czym dany zawodnik może zmienić w sezonie klub tylko raz. Okno transferowe w połowie sezonu może być wykorzystywane wyłącznie na transfery z przyczyn sportowych, takich jak zastąpienie kontuzjowanych piłkarzy czy inne wyjątkowe okoliczności. Do rozstrzygania kwestii spornych FIFA powołała Trybunał Arbitrażowy, a także zaproponowała swoje usługi concyliacyjne. Przyjęte regulacje FIFA wpłynęły na europejski rynek transferowy, przede wszystkim umożliwiając większą mobilność sportowców oraz zatrudnianie większej liczby obcokrajowców przez kluby piłkarskie.

Biała księga na temat sportu – pierwsza, całościowa inicjatywa Unii Europejskiej w zakresie sportu – porusza problematykę transferu zawodników⁴. Ostateczna wersja księgi, przedstawiona przez Komisję Wspólnot Europejskich w 2007 roku, podkreśla prawo do swobodnego przemieszczania się i osiedlania na terytorium państw członkowskich UE, a także zniesienie wszelkiej dyskryminacji na tle przynależności państwowej między pracownikami państw

⁴ *Biała księga na temat sportu*, Komisja Wspólnot Europejskich, Bruksela 11.7.2007 roku, COM (2007) 391 wersja ostateczna.

członkowskich w przypadku zatrudnienia, wynagrodzenia i innych warunków pracy. Jednak w pewnych okolicznościach przychylna jest restrykcjom dotyczącym swobodnego przemieszczania się, na przykład w przypadku prawa selekcji sportowców krajowych do zawodów, w których uczestniczą drużyny narodowe, potrzeby ograniczenia liczby uczestników zawodów czy określenia ostatecznych terminów transferów zawodników w sportach drużynowych. Zdaniem Komisji zasady dotyczące transferów są kluczowe dla zagwarantowania uczciwości zawodów sportowych i eliminacji zjawiska pozyskiwania sportowców w danym sezonie dla zdobycia przewagi nad rywalami. Wskazuje na regulamin FIFA dotyczący międzynarodowych transferów piłkarzy jako przykład dobrych praktyk gwarantujących równowagę konkurencyjną między klubami sportowymi przy równoczesnym uwzględnieniu wymogów stawianych przez prawo UE. *Biała księga* podkreśla również potrzebę wypracowania systemu transferu zawodników, który zwiększyłby przejrzystość przepływu środków pieniężnych pochodzących z transferów, a także byłby narzędziem umożliwiającym większą kontrolę nad transakcjami finansowymi.

Kwestie odnoszące się do sportu zostały zapisane w Traktacie o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (zwanym Traktatem lizbońskim). Zgodnie z artykułem 165 Traktatu „Unia przyczynia się do wspierania europejskich przedsięwzięć w zakresie sportu, uwzględniając jego szczególny charakter, jego struktury oparte na zasadzie dobrowolności oraz uwzględniając jego funkcję społeczną i edukacyjną. [...] Działanie Unii zmierza do [...] rozwoju europejskiego wymiaru sportu, przez popieranie uczciwości i dostępności we współzawodnictwie sportowym oraz współpracy między podmiotami odpowiedzialnymi za sport, jak również przez ochronę integralności fizycznej i psychicznej sportowców, w szczególności tych najmłodszych”⁵.

W 2010 roku UEFA wydała Przepisy Licencji Klubowych oraz Finansowego Fair Play, które mają na celu poprawę stabilności europejskiego sektora piłki nożnej⁶. Najważniejszy przepis, dotyczący zbilansowania wydatków i przychodów, będzie obowiązywał w okresowych oświadczeniach finansowych od końca 2012 roku. UEFA chce uchronić kluby przed pokusą przejmowania do swoich zespołów najlepszych i tym samym najdroższych piłkarzy w sytuacji, gdy realia finansowe klubu na to nie pozwalają. Wprowadzenie finansowego fair play to przede wszystkim wyegzekwowanie na klubach przejrzystości i większej dyscypliny finansowej, uniemożliwiającej beztróskę w zakresie ponoszonych kosztów, w tym przede wszystkim transferowych, oraz nieuzasadnione ekonomicznie prześciganie się w wysokości wynagrodzeń dla piłkarzy. Jak podał Sekretarz Generalny UEFA Gianni Infantino, w 2009 roku wzrost kosztów klubów pił-

⁵ Wersja skonsolidowana Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej C 115/49, 9.5.2008, artykuł 165.

⁶ *UEFA Club Licensing and Financial Fair Play Regulations*, Edition 2010, UEFA, Nyon, 27.05.2010.

karskich wygenerował stratę netto w wysokości 1,2 miliarda euro. Na złą sytuację finansową klubów miały wpływ rekordowe wydatki transferowe i olbrzymie kwoty przeznaczane na wynagrodzenia sportowców. Całkowite długi transferowe wyniosły 2,2 miliarda euro, z czego ponad 800 mln euro nie zostało spłacone w okresie ponad 12 miesięcy⁷.

Unia Europejska odniosła się pozytywnie do zasad finansowego fair play wprowadzonych przez UEFA w europejskiej piłce nożnej, postanowiła jednak przyjrzeć się bliżej mechanizmom rządzącym rynkiem transferowym. Komisja Europejska postanowiła zainicjować badanie gospodarczych i prawnych aspektów transferów zawodników i ich wpływu na zawody sportowe. Badanie to ma na celu określenie wytycznych odnoszących się do transferu zawodników w sportach drużynowych. W styczniu 2011 roku Komisja wydała komunikat w sprawie sportu zatytułowany *Rozwijanie europejskiego wymiaru sportu*⁸, w którym zwraca uwagę między innymi na fakt, że swobodny przepływ pracowników i sportowców powinien dotyczyć wszystkich obywateli UE, w tym uprawiających sport amatorsko, a nie tylko zawodowo. Uznaje dyskryminację bezpośrednią w sporcie zawodowym, na przykład narzucanie liczby zawodników danej narodowości, za niezgodną z prawem UE, jednak w określonych przypadkach dopuszcza dyskryminację pośrednią, na przykład narzucenie liczby zawodników szkolonych lokalnie, oraz ograniczanie swobodnego przepływu pracowników, na przykład w sytuacji odszkodowania za rekrutację i szkolenie młodych zawodników. Komisja Europejska zajęła się kwestią działalności agentów sportowych uczestniczących w transferach zawodników, ze względu na ryzyko nielegalności i braku przejrzystości przepływu środków finansowych. Zwraca uwagę, że popełniane przestępstwa finansowe i wykorzystywanie młodych zawodników zagrażają uczciwości zawodów sportowych i wpływają negatywnie na rozwój moralny sportowców.

* * *

Unia Europejska coraz intensywniej angażuje się w problematykę sportu w Europie, współpracując z najważniejszymi organizacjami sportowymi, prowadząc konsultacje ze środowiskami sportowymi, pilnując prawidłowości funkcjonowania rynku i poszanowania prawa. Obserwuje, jaki wpływ ma sport na rozwój społeczeństwa europejskiego, docenia i wspiera wartości, które niosą ze sobą sport i rywalizacja sportowa, popiera akcje propagujące aktywność fizyczną.

⁷ *Finansowe fair play zapewni stabilność*, UEFA, <http://pl.uefa.com/uefa/footballfirst/protectingthegame/financialfairplay/news/newsid=1585342.html#wprowadzenie+finansowego+fair+play> (dostęp: 03.03.2011 r.).

⁸ *Rozwijanie europejskiego wymiaru sportu*, Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, Komisja Europejska, Bruksela, dnia 18.1.2011 roku, KOM(2011) 12 wersja ostateczna.

Nie tylko zwraca uwagę na ważną społeczną rolę sportu, lecz także podkreśla jego znaczenie dla gospodarki poszczególnych krajów oraz rozwoju gospodarczego w skali regionalnej i lokalnej. Europejski rynek sportowy zaczyna być postrzegany jako coraz istotniejszy element PKB Unii. Generuje olbrzymie przychody, przeprowadza wielomilionowe transakcje finansowe, tworzy miejsca pracy dla wielu obywateli UE. Ma w tym swój udział również piłkarski rynek transferowy, w którym kwoty transferowe wydawane na nowych zawodników biją kolejne rekordy, niezależnie od sytuacji gospodarczej na rynkach europejskich i światowych. Poszczególne ligi piłkarskie w Europie inwestują w nowych zawodników, często zbytnio nadwyrażając finanse klubu, spodziewając się w zamian poprawy wyników sportowych w następnych sezonach. Tabela 1 przedstawia zestawienie lig piłkarskich pod względem wydatków na opłaty transferowe i przychody z opłat w sezonie 2010/2011.

Sezon 2010/2011 to kolejny rok wzmocnienia zespołów poprzez inwestycje w nową kadrę. W porównaniu z sezonem 2009/2010 trzy pierwsze miejsca pozostają bez zmian pod względem kwot transferowych ponoszonych przez kluby w danej lidze. Przewodząca w wydatkach transferowych jest w dalszym ciągu angielska Premier League, która na opłaty transferowe wydała w sezonie 2010/2011 rekordową kwotę 700 440 000 euro (przy 586 410 000 euro w sezonie 2009/2010), co stanowi prawie łączne wydatki dwóch kolejnych lig w zestawieniu – włoskiej Serie A i hiszpańskiej Primera División. Na tak wysoką kwotę miały wpływ przede wszystkim poczynania klubu Manchester City, który w sezonie 2010/2011 wydał 182 450 000 euro na zakup nowych zawodników, uzyskując 41 200 000 euro wpływów z transferu własnych sportowców do innych drużyn. Widać, że klub kontynuuje strategię inwestowania w nowych sportowców: sezon 2009/2010 – wydatki 147 300 000 euro, przy wpływach z transferów 29 500 000 euro. Drugim klubem o znaczącym wpływie na wynik ligi jest FC Chelsea, którego wydatki na opłaty transferowe wyniosły 126 500 000 euro, przy wpływach opiewających na 16 500 000 euro. Zresztą największa opłata transferowa całego sezonu 2010/2011 została poniesiona przez ten właśnie klub, czym był zakup zawodnika Fernando Torresa od FC Liverpool za kwotę 58 500 000 euro (tabela 4).

Ligą zajmującą drugie miejsce pod względem wydatków na opłaty transferowe jest włoska Serie A, która zainwestowała 432 781 667 euro w nową kadrę. Jednak w tym przypadku można zaobserwować spadek w porównaniu z sezonem 2009/2010, w którym to opłaty transferowe kosztowały ligę 512 198 000 euro. Podobna sytuacja wystąpiła w hiszpańskiej Primera División, która po rekordowych transferach w sezonie 2009/2010, kiedy to Real Madryt zakupił między innymi Cristiano Ronaldo od Manchester United za 94 miliony euro i Kaká od AC Milan za 65 milionów euro, natomiast FC Barcelona wydała 69,5 miliona euro na Zlatana Ibrahimovića, przejmując go od Inter Mediolanu, w sezonie 2010/2011 zmniejszyła swoje wydatki na opłaty transferowe o ponad 190 milionów euro.

Tabela 1. Przychody i koszty transferu – sezon 2010/2011

Liga	Kraj pochodzenia	Koszty opłat transferowych w euro	Przychody z opłat transferowych w euro	Wynik
Premier League	Anglia	700.440.000	343.930.000	-356.510.000
Serie A	Włochy	432.781.667	365.406.667	-67.375.000
Primera División	Hiszpania	311.710.000	298.000.000	-13.710.000
1. Bundesliga	Niemcy	217.100.000	218.580.000	1.480.000
Premier Liga	Rosja	192.325.000	66.735.000	-125.590.000
Ligue 1	Francja	155.515.000	212.685.000	57.170.000
Süper Liga	Turcja	111.985.000	32.430.000	-79.555.000
Premier Liga	Ukraina	97.470.000	32.875.000	-64.595.000
SuperLiga	Portugalia	84.965.000	174.855.000	89.890.000
Campeonato Brasileiro Série A	Brazylia	68.675.000	126.720.000	58.045.000
Championship	Anglia	58.290.000	70.345.000	12.055.000
Eredivisie	Holandia	45.750.000	77.775.000	32.025.000
Torneo Clausura	Argentyna	37.200.000	104.109.000	66.909.000
Torneo Apertura	Argentyna	37.200.000	104.109.000	66.909.000
Jupiler Pro League	Belgia	24.940.000	39.600.000	14.660.000
Liga 1	Rumunia	21.420.000	38.060.000	16.640.000
Super League	Grecja	19.940.000	11.275.000	-8.665.000
Serie B	Włochy	19.230.000	57.285.000	38.055.000
Premier League	Szkocja	18.845.000	30.605.000	11.760.000
Ekstraklasa	Polska	18.025.000	22.620.000	4.595.000
Bundesliga	Austria	16.533.500	20.840.000	4.306.500
League One	Anglia	8.700.000	21.195.000	12.495.000
2. Bundesliga	Niemcy	8.300.000	16.475.000	8.175.000
Superligaen	Dania	7.005.000	15.510.000	8.505.000
Campionato Primavera Girone B	Włochy	6.830.000	12.875.000	6.045.000
Saudi Professional League	Arabia Saudyjska	6.740.000	6.000.000	-740.000
Axpo Super League	Szwajcaria	6.660.000	2.275.000	-4.385.000
Ligat ha'Al	Izrael	6.560.000	20.340.000	13.780.000
Segunda División	Hiszpania	6.260.100	19.370.000	13.109.900
Egyptian Premier League	Egipt	5.190.000	4.490.000	-700.000
K-League	Korea Południowa	4.925.000	4.200.000	-725.000
Gambrinus Liga	Czechy	4.760.000	23.075.000	18.315.000
J. League Division 1	Japonia	4.475.000	3.925.000	-550.000
T-Com 1. HNL	Chorwacja	3.997.500	30.817.500	26.820.000
Prima Divisione - B	Włochy	3.805.000	2.060.000	-1.745.000
Ligue 2	Francja	3.400.000	29.450.000	26.050.000
Nemzeti Bajnokság	Węgry	3.365.000	6.845.000	3.480.000
League Two	Anglia	2.625.000	6.370.000	3.745.000
„A” Liga	Bułgaria	2.285.000	11.565.000	9.280.000
Ligue Professionnelle 1	Tunezja	2.160.000	2.465.030	305.030
ABSA Premiership	Republika Południowej Afryki	1.940.000	2.945.000	1.005.000
Primera División Apertura	Chile	1.920.000	18.545.000	16.625.000
Allsvenskan	Szwecja	1.770.000	10.800.000	9.030.000
Division A	Cypr	1.380.000	850.000	-530.000
Tippeligaen	Norwegia	1.365.000	16.360.000	14.995.000
Corgon liga	Słowacja	1.200.000	3.035.000	1.835.000
SuperLiga	Serbia	1.150.000	19.205.000	18.055.000
Prva Liga	Słowenia	1.080.000	11.130.000	10.050.000
Regionalliga Nord	Niemcy	1.010.000	0	-1.010.000

Źródło: opracowanie własne na podstawie http://transfermarkt.de/en/transfers/startseite-km/transfers.html?from=top_navi (dostęp: 23.02.2011 r.).

Polska piłkarska Ekstraklasa, dwudziesta w zestawieniu w kategorii najwyższych kosztów transferowych, w sezonie 2010/2011 znacząco zwiększyła swoje wydatki na inwestycje w nowych zawodników, wydając 18 025 000 euro przy 5 902 500 euro w sezonie 2009/2010. Pomimo olbrzymiego skoku w inwestycjach Ekstraklasy w porównaniu z sezonem poprzednim poniesione koszty nie są tak imponujące jak w przypadku transferów w ligach z tak zwanej „wielkiej piątki” (to znaczy Anglii, Hiszpanii, Niemiec, Francji, Włoch). Najwyższą opłatę uiściła Legia Warszawa za chorwackiego piłkarza Ivicę Vrdoljaka z Dinamo Zagrzeb – 1 500 000 euro.

Ogółem w rankingu sezonu 2010/2011 15 lig piłki nożnej zainwestowało więcej w nowych zawodników niż uzyskało przychodów z opłat transferowych za własnych zawodników, a 34 ligi wykazały nadwyżkę w przychodach transferowych w relacji do kosztów. Największe wpływy z opłat transferowych odnotowała portugalska SuperLiga, zarabiając w sezonie 89 890 000 euro. Kluby przodujące pod względem wydanych kwot na opłaty transferowe to Manchester City, Chelsea Londyn, FC Liverpool, Real Madryt, FC Barcelona (tabela 2). Największe przychody z transferów odnotowały FC Liverpool, Benfica Lissabon, FC Valencia, Inter Mediolan, VfL Wolfsburg (tabela 3).

Tabela 2. Najwyższe wydatki na opłaty transferowe w sezonie 2010/2011

Klub	Opłaty transferowe w euro
Manchester City	182.450.000
FC Chelsea	126.500.000
FC Liverpool	97.525.000
Real Madryt	93.000.000
FC Barcelona	72.500.000

Źródło: opracowanie własne na podstawie http://transfermarkt.de/en/transfers/startseite-km/transfers.html?from=top_navi (dostęp: 18.02.2011 r.).

Tabela 3. Najwyższe przychody z opłat transferowych w sezonie 2010/2011

Klub	Przychody z opłat transferowych w euro
FC Liverpool	101.500.000
Benfica Lissabon	90.730.000
FC Valencia	84.350.000
Inter Mediolan	67.000.000
VfL Wolfsburg	59.650.000

Źródło: opracowanie własne na podstawie http://transfermarkt.de/en/transfers/startseite-km/transfers.html?from=top_navi (dostęp: 18.02.2011 r.).

W zestawieniach poszczególnych klubów piłkarskich dotyczących najwyższych kwot transferowych i najwyższych przychodów z transferów w sezonie 2010/2011 znajduje się angielski klub FC Liverpool, który pomimo wysokiej opłaty, jaką poniósł na transfer Andy'ego Carrolla z klubu Newcastle, dzięki sprzedaży między innymi Fernando Torresa zdołał nawet wypracować zysk z opłat transferowych w kwocie 3 975 000 euro. Największe pojedyncze transfery w sezonie 2010/2011 ukazuje tabela 4.

Tabela 4. Najwyższe opłaty transferowe w sezonie 2010/2011

Zawodnik	Transfer z klubu	Transfer do klubu	Opłata transferowa w euro
Fernando Torres	FC Liverpool	FC Chelsea	58.500.000
Andy Carroll	Newcastle United	FC Liverpool	41.000.000
David Villa	FC Valencia	FC Barcelona	40.000.000
Edin Dzeko	VfL Wolfsburg	Manchester City	37.000.000
Ángel Di María	SL Benfica	Real Madryt	33.000.000

Źródło: opracowanie własne na podstawie http://transfermarkt.de/en/transfers/startseite-km/transfers.html?from=top_navi (dostęp: 18.02.2011 r.).

Pomimo stosunkowo wysokich kwot ogółem wydanych przez ligi piłkarskie na opłaty transferowe sezon 2010/2011 nie jest rekordowy pod względem indywidualnych transferów. Ciągłe niedościgniony jest transfer Cristiano Ronaldo z Manchester United do Real Madryt w sezonie 2009/2010 opiewający na kwotę 94 milionów euro. Najwyższa opłata transferowa sezonu 2010/2011 w wysokości 58,5 miliona euro zapłacona przez FC Chelsea za Fernando Torresa jest dopiero 6. pozycją w historii wszystkich transferów. Drugi najbardziej wartościowy transfer w sezonie 2010/2011 (Andy Carroll – 41 milionów euro) jest na miejscu 19. transferów wszech czasów. Tabela 5 przedstawia najwyższe kwoty transferowe wydane na pojedynczych zawodników w historii futbolu.

Transfery to nie tylko inwestycja w rozwój własnej drużyny, ale i źródło znacznych przychodów dla poszczególnych klubów piłkarskich. Najlepszą inwestycją transferową może poszczycić się Manchester United, który po przejściu Cristiano Ronaldo w 2003 roku od portugalskiej Sporting Lizbona za kwotę 17,5 miliona euro po sześciu latach sprzedał go hiszpańskiej Real Madryt za 94 miliony euro, zarabiając tym samym 76,5 miliona euro. Podobnie korzystnej transakcji finansowej dokonał Juventus Turyn, który po inwestycji 3,5 miliona euro w Zinedine Zidane'a w 1996 roku zarobił 70 milionów euro na jego transferze do klubu Real Madryt w 2001 roku. Jak prezentuje tabela 6, największą wiarę w młodych zawodników wykazuje Real Madryt, zajmując cztery pierwsze miejsca zestawienia.

Tabela 5. Największe transfery w historii – wszystkie sezony

	Zawodnik Obecny klub	Pozycja	Transfer z klubu	Transfer do klubu	Sezon	Opłata transferowa w euro
1	Cristiano Ronaldo <i>Real Madryt</i>	napastnik	Manchester United	Real Madryt	2009/ 2010	94.000.000
2	Zinedine Zidane <i>koniec kariery</i>	pomocnik	Juventus Turyn	Real Madryt	2001/ 2002	73.500.000
3	Zlatan Ibrahimović <i>AC Milan</i>	napastnik	Inter Mediolan	FC Barcelona	2009/ 2010	69.500.000
4	Kaká <i>Real Madryt</i>	pomocnik	AC Milan	Real Madryt	2009/ 2010	65.000.000
5	Luís Figo <i>koniec kariery</i>	pomocnik	FC Barcelona	Real Madryt	2000/ 2001	60.000.000
6	Fernando Torres <i>FC Chelsea</i>	napastnik	FC Liverpool	FC Chelsea	2010/ 2011	58.500.000
7	Hernán Crespo <i>FC Parma</i>	napastnik	FC Parma	Lazio Rom	2000/ 2001	55.000.00
8	Gianluigi Buffon <i>Juventus Turyn</i>	bramkarz	FC Parma	Juventus Turyn	2001/ 2002	54.200.000
9	Gaizka Mendieta <i>koniec kariery</i>	pomocnik	FC Valencia	Lazio Rom	2001/ 2002	48.000.000
10	Andriy Shevchenko <i>Dynamo Kijów</i>	napastnik	AC Milan	FC Chelsea	2006/ 2007	46.000.000
11	Rio Ferdinand <i>Manchester United</i>	obrońca	Leeds United	Manchester United	2002/ 2003	46.000.000
12	Christian Vieri <i>Boavista Sport Club (RJ)</i>	napastnik	Lazio Rom	Inter Mailand	1999/ 2000	45.000.000
13	Ronaldo <i>koniec kariery</i>	napastnik	Inter Mediolan	Real Madryt	2002/ 2003	45.000.000
14	Robinho <i>AC Milan</i>	napastnik	Real Madryt	Manchester City	2008/ 2009	43.000.000
15	Juan Sebastián Verón <i>Estudiantes de La Plata</i>	pomocnik	Lazio Rom	Manchester United	2001/ 2002	42.600.000
16	Rui Costa <i>koniec kariery</i>	pomocnik	AC Florenz	AC Mailand	2001/ 2002	42.000.000
17	Dani Alves <i>FC Barcelona</i>	obrońca	FC Sevilla	FC Barcelona	2008/ 2009	41.500.000
18	Pavel Nedvěd <i>koniec kariery</i>	pomocnik	Lazio Rom	Juventus Turyn	2001/ 2002	41.200.000
19	Andy Carroll <i>FC Liverpool</i>	napastnik	Newcastle United	FC Liverpool	2010/ 2011	41.000.000
20	David Villa <i>FC Barcelona</i>	napastnik	FC Valencia	FC Barcelona	2010/ 2011	40.000.000
21	Marc Overmars <i>koniec kariery</i>	napastnik	FC Arsenal	FC Barcelona	2000/ 2001	40.000.000
22	Dimitar Berbatov <i>Manchester United</i>	napastnik	Tottenham Hotspur	Manchester United	2008/ 2009	38.000.000
23	Fernando Torres <i>FC Chelsea</i>	napastnik	Atlético de Madryt	FC Liverpool	2007/ 2008	38.000.000
24	Michaël Essien <i>FC Chelsea</i>	pomocnik	Olympique Lyon	FC Chelsea	2005/ 2006	38.000.000
25	David Beckham <i>Los Angeles Galaxy</i>	pomocnik	Manchester United	Real Madryt	2003/ 2004	37.500.000

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://transfermarkt.de/en/transfers/transferrekorde-km/transfers.html> (dostęp: 18.02.2011 r.).

Tabela 6. Najbardziej opłacalne transfery – wszystkie sezony

	Zawodnik Obecny klub	Transfer I			Transfer II		Różnica w euro
		z klubu	do klubu	Oplata transfero- wa w euro	do klubu	Oplata transfero- wa w euro	
1	Cristiano Ronaldo <i>Real Madryt</i>	Sporting	Manchester United	17.500.000	Real Madryt	94.000.000	76.500.000
2	Zinedine Zidane <i>koniec kariery</i>	Bordeaux	Juventus Turyn	3.500.000	Real Madryt	73.500.000	70.000.000
3	Luís Figo <i>koniec kariery</i>	Sporting	FC Barcelona	2.500.000	Real Madryt	60.000.000	57.500.000
4	Kaká <i>Real Madryt</i>	São Paulo	AC Milan	8.250.000	Real Madryt	65.000.000	56.750.000
5	Hernán Crespo <i>FC Parma</i>	River Plate	FC Parma	4.000.000	Lazio Roma	55.000.000	51.000.000
6	Zlatan Ibrahimović <i>AC Milan</i>	Juventus Turyn	Inter Mediolan	24.800.000	FC Barcelona	69.500.000	44.700.000
7	Dani Alves <i>FC Barcelona</i>	Vitória	FC Sevilla	550.000	FC Barcelona	41.500.000	40.950.000
8	Rui Costa <i>koniec kariery</i>	Benfica	AC Florenz	5.500.000	AC Milan	42.000.000	36.500.000
9	Nicolas Anelka <i>FC Chelsea</i>	Paris	FC Arsenal	760.000	Real Madryt	35.000.000	34.240.000
10	Edin Dzeko <i>Manchester City</i>	FK Teplice	VfL Wolfsburg	4.000.000	Manchester City	37.000.000	33.000.000

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://transfermarkt.de/en/transfers/gewinne/transfers.html> (dostęp: 27.02.2011 r.).

Niewątpliwie europejski rynek transferowy w piłce nożnej powinien ulec zmianie po wprowadzeniu wszystkich zasad finansowego fair play UEFA, a zwłaszcza obowiązku zbilansowania wydatków i przychodów klubów piłkarskich, mającego wejść w życie na koniec 2012 roku. Zdyscyplinuje to kluby w decyzjach finansowych i zmniejszy nerwowość na rynku transferowym. Wymóg ten zahamuje pokusy chociaż części klubów w rywalizacji o przejęcie najbardziej znanych piłkarzy, a także zmniejszy presję płacową wywieraną na kluby. Jak pokazuje doświadczenie, nie zawsze wielkość kwot wydawanych na przejęcie nowych zawodników rzutuje bezpośrednio na wyniki sportowe klubu. Przykładem może być medialny transfer zawodników Cristiano Ronaldo i Kaká do Real Madryt, który nie zmienił sytuacji sportowej w hiszpańskiej lidze Primera División: drugi już sezon z rzędu tytuł mistrza zdobywa w niej FC Barcelona. Real Madryt jest także dowodem na to, że samo pozyskiwanie coraz to droższych zawodników nie gwarantuje sukcesów sportowych. FC Barcelona nie poddaje się panującym trendom zakupowym. Inwestuje w młodych, uzdolnionych sportowców, konsekwentnie rozwijając ich talent. To tam gra obecnie najdroższy i uważany za jednego z najlepszych piłkarzy świata Lionel Messi,

wyceniany na 100 milionów euro, związany z FC Barcelona od 2000 roku. Należy jednak zauważyć, że dla wielu klubów piłkarskich pozyskiwanie znanych i cenionych zawodników to nie tylko cel sportowy, lecz również źródło wymiernych korzyści finansowych generowanych dzięki transferom popularnych sportowców, takich jak wpływy z merchandisingu, umów sponsoringowych, sprzedaży biletów na mecze, transmisji meczu, bezpośrednio przekładających się na przychody klubu piłkarskiego.

Bibliografia

- Jarvie G., *Sport, culture and society: an introduction*, Routledge, Abingdon 2006.
- Gardiner S., O'Leary J., Welch R., Boyes S., Naidoo U., *Sports law*, Cavendish Publishing Limited, London 2006.
- Biała księga na temat sportu*, Komisja Wspólnot Europejskich, Bruksela 11.7.2007 roku, COM (2007) 391 wersja ostateczna.
- Rozwijanie europejskiego wymiaru sportu*, Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, Komisja Europejska, Bruksela, dnia 18.1.2011 roku, KOM (2011) 12 wersja ostateczna.
- UEFA Club Licensing and Financial Fair Play Regulations*, Edition 2010, UEFA, Nyon, 27.05.2010.
- Wersja skonsolidowana Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej*, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej C 115/49, 9.5.2008.

Netografia

- Sprawa C-415/93 Trybunału Sprawiedliwości z dnia 15 grudnia 1995 roku w sprawie Union royale belge des sociétés de football association ASBL przeciwko Jean-Marc Bosman, Royal Club Liégeois SA przeciwko Jean-Marc Bosman i innym oraz Union des associations européennes de football (UEFA) przeciwko Jean-Marc Bosman, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61993J0415:EN:HTML>
- Finansowe fair play zapewni stabilność*, UEFA, <http://pl.uefa.com/uefa/footballfirst/protectingthegame/financialfairplay/news/newsid=1585342.html#wprowadzenie+finansowego+fair+play>
- <http://www.transfermarkt.de>

Summary

Football transfer market. The European experience

The European transfer market is based on the assumption that a sports club is entitled to compensation for the time and resources invested into the player's training and the development of his sports talent, received when the player states his desire to change his club. In settlements, the transfer fee is a kind of compensation paid by the new club to the old one. This makes transfers not only an investment into the team's development but also a source of considerable profits for individual football clubs. On the other hand, the amount paid for the new players does not necessarily correspond with the sport results, yet a transfer of a popular player becomes a source of financial revenues derived from merchandising, sponsorships, match tickets and broadcasts. The article presents the situation on the European football transfer market, the role of UEFA and the EU in transfer regulations and analyses the transfer fees in 2010/2011 season.